

INDEX DISPUTATIONUM

Theologicarum

sub Praesidio Leonb. Hutleri.

De Confessione Augustana

2 De unitate essentiae divi-
nae et personarum Trinitatis

3 De personarum in unadi-
vina essentia differentis
notis characteristicis ordine
et de generatione ac divi-
nitate filii Dei aeterna

4 De divinitate Spiritus Sancti
ejusque aeterna processione
a Patre et filio, et de Sa-
cramentis tam veteribus quam
recentioribus etc.

5 De peccato originali per
difficiliam scripturam polysemam
opposita.

6 De blasphemia in Spiritum
sanctum sive peccatum ad
mortem

7 De unione hypostatica di-
varum naturarum in Christo

8 De communicatione et
naturarum et eorum
Idiomatum in Christo

9 De officio Christi sacerdo-
tali et statu humilitatis

10 De officio Christi re-
gio, et statu exalta-
tionis

11 De justificatione ho-
minis peccatoris coram
Deo

12 De efficacia ministerii
verbi et sacramentorum
Dei Ministeriorum Ecclē-
siae vocatione

13 De bonis operibus

14 De Ecclesia a. 7. 8. c. 11.

15 De sacramento ingere-
re 13 a. c. 4.

16 De Baptismo, c. 4.

17 De Coena Domini. 10

18 De Penitentia et
Confessione 11. 12

19 De Traditionibus hu-
manis in Ecclesia
15. 1. 4. 7. ar.

20 De rebus civilibus
et potestate Ecclē-
siastica. 16. c. 7.

21 De extremo pudore
22 De libero arbitrio
23 De causa peccati
24 De cultu sanctorum
25 Ex Jerem. Ecce agnus
illi Dei qui tollit peccata
mundi

26 De verbo Dei
scripto seu scriptura
in sacra.

27 De Deo uno et trino 2
 28 De unione hypostatica
 Quam in Christo naturam
 29 De communicatione di-
 gnatum 4
 30 De Providentia Dei 5
 31 De libero arbitrio 6
 32 De imagine Dei in primo
 homine, et subsequuta
 corruptione seu peccato
 originis
 33 De Lege et Evangelio 8
 34 De Universalis redempti-
 onis finis generis humani 9
 35 De justificatione hominis
 peccatoris coram Deo: et
 de bonis operibus 10
 36 An reus et electi possint ex-
 cere gratia Dei; et in unum semel
 lapsi ad eadem rite reditus
 et de poenitentia 12
 37 De Ecclesia 13
 38 De sacramentis in gene-
 14
 39 De coena Domini 15
 40 Summa abominationis Por-
 tificiae in negotio vindi-
 ctivae. Controv. 1. De
 transubstantiatione 2 De
 sacrificio Missatico 3
 De Communionem sub una
 specie 7
 41 De libertate Christiana
 et de avaritia 18
 42 De Antichristo magno 19

43 De indulgentiis Papae
 17. et igni purgatorio 20
 44 De discrimine veteris et
 novi testamenti
 45 De Consumatione seculi:
 adventu Christi iudicis
 resurrectione mortuorum, et
 iudicio extremo.
 46 De Sacra Coena controversias
 quae hodie in Ecclesia de ea aguntur
 complectens. Praef. D. Debelij
 47 De Arrogatione exorcismi
 in baptismo. Praef. D. Geor-
 gii Anglii
 48 Harmonia Calviniana Phi-
 lippana. Praef. D. Jos. Gerhardi
 49 Harmonia Calviniana - Phi-
 lippana Pr. D. Jos. Gerh.
 50 Harmonia Calviniana Phi-
 lippana Praef. Jos. Gerh.
 51 Harmonia Calviniana Phi-
 lippana Dis. 7. Pr. D. Jos.
 52 De Pace inter Christianos
 et Turcas tentata; et
 de bello pontificio. Com-
 Nat. Dreseri.
 53 Jos. Henr. Alstedii consilia
 in Academicis et Scholasticis
 castis. Netherov. formae
 studii.
 54 Typus Calendarii Catholici
 Philologici. Philoponicus
 quod studiosi Novissimis
 Typis haurant. proponunt
 studium biennio: et
 55 L. Lactantii lib. de
 sacrificio Dei, vel formae
 boni hominis. ad demer-
 tum audire sua.
 FINIS

AMPLISSIMIS, NO-
BILISSIMIS, PIENTISSIMIS, ET
PRVDENTISSIMIS VIRIS, ET D. D. SEP-
TEMVIRIS, CÆTERISQVE LAVDATISSI-
MÆ NORIMBERGENSIS REIPUBLICÆ
SENATORIBVS ET PROCERIBVS, VIGI-
LANTISSIMIS DIGNISSIMIS, ECCLESIAE
CHRISTI NVTRITIIS EXOPTATISSIMIS,
PATRIÆ PARENTIBVS CARISSIMIS;
In quibus perpetuò colendis ipse quoq; patriam
sanctitatem sibi meritissimò constituit; hanc
debitæ Pietatis tesseram nuncupando
consecravit atq; donavit

Humilimus cliens

M. CHRISTOPHORUS ZECHER,
Norimbergensis.

DISPUTATIO
DE
CONFESSIONE AVGV-
STANA.

Thesis I.

*I*si tanta, tamq̄, sacrosancta, ac om-
ni prorsus exceptione major scripturarum θεοπνεύσωρ Aug. Epist.
est autoritas; earumq̄ Canon adeo illustris ac perfectus, 19. ad Hi-
ut cum D. Augustino his solis, infallibilis veritatis ac er-
certitudinis timorem honoremq̄ deferre debeamus: ac
proinde pluribus ad docendam veritatem caelestem libris haud opus esse,
merito videri cuiquam possit.

II.

Fecit tamen, hodieq̄, facit haereticorum κωβεία, ἐν πανουργίᾳ Eph. 4. 14.
πρὸς τὴν μεθοδείαν τῆς πλάνης, ut Apostolus loquitur, quā scriptu-
ras fraudulenter ac insidiosè depravant, sive uti D. Petrus ait, detor- 2. Pet. 3.
quent, adeo, ut nulla tam scæda sit hæresis, errores nulli tam tetri, quin 16.
scripturis contortis inflexisq̄, palliare eos conentur, plurimis etiam
ἀμαρτίαις καὶ ἀσκητικαῖς in nassas suas pertrahitis: fecit inquam enor-
mis hæc haereticorum nequitia, ut tùm Ecclesia primitiva, tùm quæ ip-
sam est subsequuta, quovis tempore certis fidei suæ Confessionibus ac
Symbolis ὑποτύπωσιν ὑγιαίνόντων λόγων complexa, indicem quasi
quendam et Mercurialem, quod ajunt, statuam ad rectè intelligendas scri- 2. Tim. 1.
pturas, & capita Religionis probè munienda erigeret, ac vice versa 13.
νοσοῦντας καὶ φαρμάκων σοφῶν δέοντας λόγους, quos Apostolus Be 2. Tim. 2.
βήλας κενοφωνίας indigitat, extra sua pomeria prorsus relegaret & 16.
excluderet.

III.

Hinc ipsi etiam Apostoli ab invicem discessuri (si modò Ruffino, Ruffin. in
& vulgatæ traditioni credimus) in vnum conferendo, quod unusquis- Expos.
que sensit & credidit, eam doctrinæ Christianæ normam constiterunt, Symboli,
quæ quasi clavis quedam esset, quâ proprius ac genuinus sacrarum li- inter ope-
terarum sensus aperiretur: Quam Symbolum Apostolicum Ecclesia no- ra Cypr.
minare voluit.

A 2

4. Hinc

IV.

Hinc postmodum privata Oribodoxorum patrum : hinc publica Ecclesia vel uniuersa vel particularis alicujus scripta symbolica suam traxerunt originem : ut Nuenum, seu potius Niceno-Constantinopolitanum ; item Athanasianum ; Ephesinum ; Chalcedonense &c.

V.

Quorum omnium eum fuisse finem atq; scopum primarium constat, ut Ecclesia verum scripturarum intellectum contra ingruentes haereses, hac ratione muniret ac confirmaret.

VI.

Quò superioribus etiam annis, respiciens Ecclesia, multis antè seculis sub Babylonicâ Romani Antichristi captiuitate miserè diuexata, ac tenebris plusquàm Cimmerijs obscurata ; per ministerium verò Megalandri LUTHERI beatissimæ memoriæ, sic divinâ ordinante clementia, ad pristinam lucis Evangelicæ puritatem paulatim aspirans ; suo jure usam, à summo Magistratu iussa, certâ fidei suæ confessionem scripto comprehensam, inuictissimo Imperatori Carolo V. exhibere, eaq; tum à pontificiorum, tum quorumvis aliorum haereticorum, tam prisorum, quàm recentiorum falsis dogmatis discessum et diuortium quasi publicè facere voluit.

Anno
Christi
1530. die
25. Junij.

VII.

Quæ confessio cum in celeberrimis illis Imperij comitis, in vrbe Imperiali Augustâ Vindelicorum Anno 1530. celebratis, sit exhibita, ibidemq; auscultante Cæsare Carolo V. inuictissimo, Ferdinando Romanorum Rege assidente, Electoribus, Principibus, Ordinibus S. Romani Imperij penè omnibus presentibus, publicè recitata & prælecta fuerit ; factum ut à loco, quo isthæc gesta sunt, Augustana appelleretur, & vel hac ratione, non sine præclaro omine, ab augustâ hac indigitatione, augustam ejus fore fidem, innueretur. Frivolum ergò ac elumbe planè pontificiorum est cavillum, hoc potissimum nomine Confessionis hujus nostræ inscriptionem sive titulum exagitantium, quod Augustæ demum nostra nata sit religio.

VIII.

Oblata fuit autem Confessio ijs temporibus, quibus vix ullum unquam extitit periculosius : tum ob diros Romani Pontificis anathematis, quibus & Lutherum & doctrinam Evangelij puriorem uniuersam, pro ea, quâ tum valere putabatur, potestate, deuoerat :

LXXX

tum ob Imperiale illud decretum, quo novenniò antè in Comitibus Año 1521. Vvormatiensibus, proscriptionis sententia in Lutherum uicta promissa Sleid. l. 30. gataq; fuerat: adeò ut non tam ipsius Lutheri, quam omnium fidelium vita & salute, ἐπι Εὐγοῦ ἀκμῆς, hoc est in acie novacula constituta, nihil quicquam sperandum videretur aliud, quam ut vix conspecta aut gustata Evangelij suavitate, pristino Romanæ captivitatis iugo irretiretur Ecclesia.

X

Incredibilis ergò animi magnitudinis, imò inaudite constantiæ fuerit piissimus ille zelus, sanctissimi herois Electoris Saxonis IOHANNIS, qui operi huic patrando dux & autor primus omnium existens, præter filium IOHANNEM FRIDERICUM, non pluribus quam quinq; comitatibus Principibus, ac duabus tantum civitatibus Imperialibus, eam fidei Confessionem in publico ac frequentissimo ordinum Imperij confessu edere non exhorruit, quæ tum universo prope orbi erat exosissima, quam & Imperator, & Papa, & his succenturiati pleriq; ferè omnes reges atq; principes ad furcam ac flammas vnicè poscebant.

X.

Quis obsecro divinæ simul & bonitatis & omnipotentiae hic non deprehendat vestigia? Quis non cum regio Psalte exclamet; Confessio Domini super cælum & terram, ipse exaltavit cornu populi sui? Quis deniq; sanctissimos hosce principes, inclytasq; Respub. sempiternâ laude non dignas esse censeat, quæ tanto periculo, ipsorum cervicibus ingruente, usq; adeò purioris Religionis Confessionem curæ sibi cordiq; esse voluerunt?

XI.

Verùm his et id genus alijs illustrandis amplificandisq; commodiori occasione reservatis, ad ea, quæ de confessione Augustana in Quaestionem potissimum veniunt, accessum facio.

XII.

Videntur autem isthæc omnia, quatuor summis quasi capitibus commodissimè posse comprehendi: Quorum primum de Autore: alterum de sensu genuino ac proprio: tertium de mutatione: postremum de autoritate Confessionis nostræ veriore sententiam exponet.

CAPVT I. DE AVTORE CONFSSIONIS AVGVSTANÆ.

XIII.

Autorem Confessionis hujus nostræ primum ac summum, Spiritume sse sanctum habemus persuasissimum; Cujus certe instinctu uti ea est conscripta: ita scripturis sacris planè est ὁμολογηθῆναι: & vel hanc ob causam θεόκτενος haud immeritò appellari & potest et debet.

XIV.

Quo ad autorem ejus mediatum, non unum aliquem, sed plures constituimus; et partem hujus operis Ecclesiæ, partem Luthero, partem deniq; Philippo, historiarum monumentis edocti, adscribimus.

XV.

Et primariam facile autoritatem, ac locum principem in hoc negocio sibi meritò vindicare Ecclesiam, vel inde constat, quod non modò labor iste conscribendæ Confessionis, jussu ac mandato principum, civitatum & Rerum publicarum, aliorumq; ordinum, Lutheri doctrinam amplexorum, à Theologis fuit susceptus: testibus Sleidano, Chytræo & Cælestino: Sed etiam ipsa confessio jam conscripta prius exhibitam non fuit, quàm in ipsis Comitibus, in frequenti Evangelicorum conventu, presentibus principibus, alijsq; Gubernatoribus, & concionatoribus siue Theologis, ordine de singulis sententijs esset disputatum: uti videre est, ex præfat. Tom. 1. operum Philippi: & ex confessione. Doct. Erhardi Snepfpij p. m. editâ anno 1555.

x. Ecclesia inventio.
Sleid. lib. 7.
Chytræo
bist. folio 18.
Cælest.
part. 1. f. 25.

XVI.

Vnde Confessio sibi inventionem Ecclesiæ primùm debet: indeq; eam dignitatem atq; privilegium est sortita, ut nunquam pro privato aliquo, sed publico semper atq; Ecclesiastico libro fuerit accepta & habita.

XVII.

Deinde verò D. Luthero in hoc negocio secundas, & quidem ipsam dispositionem ὁμολογηθῆναι sive dispositionem operis deberi, constanter asseveramus.

x. Lutheri dispositio.

XVIII.

Deliberatione enim institutâ, quanam formâ commodâ, & eruditâ methodo, doctrina in ditionibus Electoris Saxonie, & conjunctorum principum ac Rerum publicarum, usitata, conscribi atq; comprehendi posset; totum hoc negocij D. Luthero à Theologis VVitebergensibus Iusto Iona, Pomerano, Philippo, fuisse datum, historiæ referunt.

XIX.

Hic ergò locum voluntati eorum relinquens, septendecim articulis universam Religionis Christianæ summam est complexus; quos Elector

Et secum Augustam auferens, Archetypum & matricem quasi
Confessionis postmodum exhibitæ esse voluit. Videantur hi articuli
Tom. 5. Ien. Pag. 18, edit, anni 57.

XX.

Et quanquam cæterorum etiam principum ac civitatum Evan-
gelicam doctrinam amplexarum Theologi, suarum Ecclesiarum sum-
mam scriptis fuerant complexi: Quæ omnia, & in his aliqua, prolixitate etiam molesta, perlegere & censere Augustæ Philippus coactus
fuit: tamen ad septendecim illorum Lutheri Articulorum normam, Confessionem ipsam fuisse conscriptam, & verba eadem, & phrasas in
pluribus articulis retentæ, simul etiam ordo ac series articulorum ferè
similis; abundè testatur.

Camerar.
in vita
Philippi.

XXI.

Vnde factum, ut ipsa Confessio, Carolo V. Imp. non fuerit oblata,
quàm ad Lutherum, tum Coburgi ad fines Franconie subsistentem ab
Electore judicanda & corrigenda fuisset transmissa. Cujus rei testes sunt
Electoris & Philippi ad Lutherum hoc de negotio scriptæ Epistolæ.
Tom. 5. Ien. operum Luth. f. 21. Chytr. hist. fol. 30. Cælest.
f. 40. b. Hist. Aug. conf. pag. 136.

XXII.

Tandem quoad Philippum, nec ipsius quoque laborem & curam
in promovendo hoc opere silentio tegendam esse statuimus, quin tertias
& postremas, & ipsam quidem $\lambda\epsilon\gamma\omega$ sive Elocutionem ipsi deberi exi-
stimamus.

III. Phi-
lippi Elo-
cutio.

XXIII.

Is enim cæterarum Ecclesiarum Confessiones cum articulis illis Lu-
theri septendecim contulit, ac ex ijs omnibus breve illud syntagma si-
deliter elaboravit; quod postmodum Imperatori, prius tamen à Spiritu
Lutheri (ut Philippus loquitur) revisum & approbatum, Protestantes
obtulerunt.

XXIV.

Confirmat hoc ipse Philippus, simplici se studio Confessionis capita
concessisse, nihilq; planè sibi sumsisse, disertè scribens.

philip.
præf. Tom
1. oper.

XXV.

Quibus ita constitutis, scurram certè agit personatus ille
suis VVolfius, qui à descriptione Confessionis Augustanæ Lutheri studiosè
fuisse

Aug. f. 126.
fuisse

Sturmius fuisse remotum mentitur; & Iohannes Sturmius, conductitius ille Sa-
Aatipap. cramentariorum Reitor, sua viter iugans; Principes Philippo Melanch-
4. Pag. 13 thoni, ut Augustanam Confessionem conscriberet, commisisse; & tantam
tunc Melanchthonis fuisse autoritatem, ut à Melanchthone potius, quàm
à Luthero confici illam vellent. Frivole profecto, ἡγὼ τῶ αἰῶνος ἰσογίῳ ista
confinigi, nemo non vel leviter saltem historiarum monumenta expen-
dens, intelligit.

CAPVT II.

De verâ sententiâ Confessionis Augustanæ.

XXVI.

In hoc capite evolvendo ipsa nobis Acropolis Sacramentariae co-
hortis petenda & evertenda fuerit.

XXVII.

Hist. Conf. Primùm enim stridet rursus uterq; ille, quos modò nominavimus,
Aug. Pag. vespertilio; VVolfius nimirum & Sturmius, ac sine fronte, (jam pridem
126. Stur. enim hoc hæreticorum genus penitus depuduit) contendunt, Confessionem
nius An- Tetrapolitanam, à quatuor illis civitatibus, Argentina, Memminga,
tip. 3. Pag. Constantia, Lindavia scriptam, nostræ sive principum Confessionis per
115. & omnia fuisse ὁμόθυρον & consentaneam; adeoq; pari utramq; sensu
seqq. Item & dignitate tum acceptam.

Anip. 4.

XXVIII.

Hæc nimirum illa est Helena, pro qua, sed adverso planè Marte,
non uno jam decennio depugnautes Sacramentarij, non modò nostram
Confessionem germano suo sensu spoliare: sed & sub ejusdem præsidio
latibulum quoddam perditæ suæ causæ extruere cogitabant.

XXIX.

Labilis profectò vel memoriæ, vel effrenata potius malitiæ hi sint
homines necesse est, quòd publicis tabulis & monumentis tam impu-
denter contradicere audent, Nos culpam omnem hac vice memoriæ
ipsorum, quæ hætenus ipsis ἑμὸν μᾶγτε fuit, ascribentes, veri-
tatem hujus questionis ex historijs authenticis eliciemus. Vos interim
attendite Sacramentarij.

XXX.

Prodeat autem testis primus Sleidanius, historicus etiam Imperæ-
toris autoritate approbatus; Is verò sic habet; Interim Argentinenses

Com-

Constantienses, Memmingi, Lindavi doctrinae suae Confessionem scriptam Sleid. lib. 7. folio. 109. edit. & ipsi tradunt Caesari: De coena Domini, non idem hi, quod Saxones, atq; socij sentiebant, neq; deniq; statuerunt, ut simul utramque offerrent Caesari. Seorsim enim utraq; oblata fuit: & prior Geneva, quidem Saxonica sive principum.

XXXI.

Id ergo fatetur Sleidanus, Tetrapolitanam Confessionem fuisse Calviniano fermento infectam: nostram vero, Lutheranam, & ab illa plurimum dissidentem.

XXXII.

Testis alterius vicem sustineat ipsa Confessionis subscriptio; quam Anno 30. quatuor illis civitatibus fuisse negatam, manifestum est.

XXXIII.

Solae enim duae Respublicae, Norica & Reutlingensis subscripsisse leguntur: Quibus ante Comitiorum finem accesserunt Campidonenses, Heilbrunnenses, Wvinsheimij & Vveisseburgij Norici, Argentinenses vero, & socij minime.

XXXIII.

Tertio: Smalcaldiae anno statim 1531. Helvetij & quatuor illae civitates in fedus recipi a protestantibus ordinibus flagitantes, prius voti non sunt facti compotes, quam dogma suum de coena Domini in Comitijis propositum revocassent, & articulo 10. Confessionis nostrae sive Principum subscripsissent.

XXXV.

Qua de re sic rursus Sleidanus: Anno Superiore Smalcaldiae (non in ipsis Comitijis, uti Sacramentarij fingunt) convenerat inter protestantes, & cum Argentinenses ac Suevicæ civitates aliquot, dogma suum de coena Domini propositum in Comitijis Augustæ copiosius tunc declarassent, recepta fuit a Saxonis ipsorum interpretatio.

XXXVI.

Quarto: idem clare evincunt leges pacificationis inter Caesarem & protestantes, de quibus rursus audiamus Sleidanum. Anno 32. Suin- furti agi ceptum est de pace ad Concilium usq; servanda. Principes intercessores, (nempe Archiepiscopus Moguntinus, & Palatinus Princeps) de praescripto Caesaris hæc protestantibus

B

man-

mandata proponunt; ut præter scriptum illud exhibitum Augustæ de Religione, nihil innovent: & cum Zuinglianis & Anabaptistis nihil habeant commune.

XXXVII.

fol. 131. Vnde eodem in conventu Suinfurtensi, cum Moguntinus & Palatinus de pace ad concilium usq; servanda, hanc etiam conditionem ferrent, ut si Zuingliani faterentur errorem atq; desisterent, eos etiam hac pace comprehendi: sin minus tum deserendos, neq; auxiliij quicquam eis communicandum, neq; fædus ullum cum eis faciendum esse: statim, conjunctis animis quatuor illæ civitates se Confessioni Principum per omnia subscribere sunt testati: atq; hâc, non alia conditione in fædus sunt recepti.

XXXVIII.

Certè, nisi Epimenidis somnium dormiant Sacramentarij, vel tandem deprehendent, in ipsis comitijs tantam diversitatem atq; discrepantiam utriq; Confessioni, Principum nimirum & Tetrapolitanae intercessisse, ut nulla inter eas Concordia cõalescere prius baud potuerit, quàm abjecta Sacramentariâ sententia de Cæna Domini civitates, nostræ Confessioni subscripserint: id quod annis demùm sequentibus 31. & 32. evenisse, modò ex Sleizano satis evidenter fuit demonstratum.

XXXIX.

Quid quòd ipse Autor Confessionis Tetrapolitanae Martinus Bucerus, ejus sententiam non uno in loco retractavit, & ita retractavit, ut quod in Confessione illa civitatum positum est, ipse postea Pontificijs noluerit concedere, & disertè fassus sit se errasse.

XL.

παράδοξον fortassè hoc vobis videbitur Sacramentarij: Ergò dicti firmamenta oculis expendite.

XLI.

Articulo quarto Confessionis civitatum explicandum erat, cujusmodi fidei justificationem nos adscribamus: Sed ibi scriptum est: Neminem justificari, aut vitam æternam consequi posse, nisi summe Deum diligat. Et pag. seq. Ea fides justificare dicitur, quæ per charitatem est efficax. Quin imò toto isto articulo Meriti Christi nulla fit mentio.

X L I I.

Hic vos obsecro Sacramentarij omnes ingenij vestri ne r vos inten-
dite, & elaborate, num in nostra, hoc est Principum Confessione, tale
quippiam reperire possitis. Hoc si planum feceritis, causa sponte ca-
dam: sin minus, uti certè hoc in aeternum comprobare non poteritis,
vestri fuerit candoris, (si modò quis vobis superest) aperta vestra men-
dacia vel tandè palàm revocare & detestari, ac nobiscum ingenuè fate-
ri, duas istas Confessiones ab invicem dic, διὰ πᾶσιν distare.

X L I I I.

Bucerus certè, hac in parte vobis posthumis candidior, lapsum Bucerus
agnovit, & seriò fuit detestatus, sic scribens: Verbum (efficax) tolli in libro
debet, aut ita declarari, ut intelligatur de fiducia apprehendente mise-
ricordiam propter Christum promissam, & erigente perterrefactas Ratisbon.
mentes.

pag. 85.

X L I I I I.

Atqui verò tantùm abest, ut hanc explicationem in Confessione
civitatum quis reperiat, ut capite sequente quinto isthac verba expressè
legantur: Renovatio & restitutio hominis, quæ fit & consistit
per fidem, declaratur, perfectaq; fit operibus charitatis. Et mox:
Nunquàm perfectè beatus efficitur homo, nisi per Christi spiritum eò
perducatur, ut N V L L V M penitus ei desit bonum opus.

X I V.

Hæc sunt illa pulchella Emblemata, quibus egregia vestra Con-
fessio, & in eo quidem articulo, in quo communem nobiscum contra
Pontificios sententiam tueri videri voluistis, tam pulchrè fuit exornata.
Mirum profectò, ni vel tandem vos facti pudeat pigeatq;.

X L V I.

Auctarij vice, si vacat, illam ejusdem Buceri epistolæ ad Coman-
drum scriptæ partem, quæ so expendite: qua disertè testatur, se Luthe-
ro & Lutheranis, ac proinde eorundem etiam Confessioni alienam men-
tem ac sententiam affinxisse, quàm jam ipsos post Concordiam illam An-
ni 36. tueri deprehendat: inò de tribus se capitibus post lectam Lutheri
Confessionem majorem, sententiam suam mutasse, & triplicem suum
errorem agnovisse.

XLVII.

Num' verò adhuc Tetrapolitana confessio, nostræ sive principium confessioni erit ὁμότητος, ac eodem planè sensu, pariq; auctoritatis loco habenda & acceptanda? certè, nisi delira phrenesis omnem iudicij vestri aciem obtuderit, haud opinor amplius affirmare hoc audebitis Sacramentarij.

XLVIII.

Et si hoc nedùm quidem perspicere potestis, quæso conspici illis vestris oculis admovete; & haud gravatè utramq; Sleidani editionem, tum Genevensem, tum Argentinensem paulò propius contemplamini, ac quid uterq; Typograpus historiae Sleidani, de confessione Tetrapolitana ad marginem adjecerit, expendite. Ac Genevensis quidè Courteau, Pag. 109. Zuinglianorum Confessio, Pag. 115. Confutatio doctrinae An. 1559. Zuinglianorum Pag. 131. Concordia inter Zuinglianos & Lutheranos. Geneva. Argentinensis verò, Pag. 127. Civitates confessionem suam scriptam exhibent Zuinglianam. Pag. 226, Zuingliani dogma suum interpretantur & Lutheranis satisfaciunt.

XLIX.

Stur, An- Faceffat ergò falsa & ex apertissimis mendacijs tota confuta
tip. 4. Sturmiانا narratio, qua in suis Antipappis persuadere lectori conatur:
Pag. 13. Cæsarem auditis pontificiæ Religionis principibus, eorumque
legatis, utramque Confessionem simul accipere recusasse; alteram earum, quam vellent, accepturum esse recepisse, atq; pro-
Ter men- ræam earum, quam vellent, accepturum esse recepisse, atq; pro-
dacia quot preterea Cæsari autores fuisse, quia non putabant posse fieri, ut
verba, tantus esset doctrinae consensus inter Principes & civitates;
Pag. 29. Honoris autem causa concessum fuisse principibus, ut sola principum exhiberetur Cæsari & statib. Imperij: Alteram verò, nempe civitatum Confessionem à principibus etiam esse approbatam, à nemine reprehensam; & quod majus est, Cæsarem non improbasse dicit, & unam solam quamvis, aut cujusvis postulasse.

L.

Sleid. Quid? Anne à Cæsare improbata non fuit Tetrapolitana il-
lib. 7. la? Quid igitur Sleidanus? Argentinensibus atq; socijs (attendite
Pag. 115. a. vos Sacramentarij) domum Cæsaris evocatis, in ordinum
edit. Ge- confessu recitatam esse ipsorum Doctrinae CONFUTATIO-
nev, NEM, scriptum prolixum, & valdè ACERBVM ea par-
te

te potissimum, ubi de cæna Domini tractatur. Quid quaeso fuerit
unquam improbare aliquid, si hoc non est?

L I.

Quod Principes, annè hi eam suo calculo ac suffragio appro-
barunt? Sic sanè Rbetor noster nugatur. Atqui jam supra demonstra-
vimus, in conventu demum Smalcaldico, (non in Comitijs Augusta-
nis) anno sequente 1531, receptas fuisse in fœdus illas civitates, ea con-
ditione, si prius errore Zuingliano de cæna Domini abjecto, Articulo
10. nostræ Confessionis subscripsissent.

L II.

His sanè ita discussis, consequens fuerit, (ut tandem primo
huic Sacramentariorum mendacio Colophonem imponamus) certum ac
genuinum sensum, atq; intellectum verum Confessionis Augustanae, ex
Tetrapolitana illa sive Zuingliana Confessione tam non peti posse ac de-
bere, quàm non ulla Luthero cum Zuinglio in negotio Eucharistico un-
quàm intercessit Concordia.

L III.

Cæterùm sunt & alij ex grege Sacramentario, qui se Confessio-
nis hujus socios apertè profiteri, ac obsoletas planè suas & rancidas
merces, sub augustissimo ejus nomine divendere minimè dubitant.

L IV.

Eum ergò scripto huic nostro intellectum suo libitu affingunt, qui
ea, quæ planè ac perspicuè sunt dicta, ac quorumvis hæreticorum
strophis apertè opposita, in alienum prorsus ac contrarium sensum
detorquet: hoc est: ut summatim ipsorum mentem aperia-
mus, Confessionem nostram sensu Zuingliano sive Calvinistico accipi-
endam esse, nugantur: id quod ex Commentario personati illius Ambro-
sij Vuolsij, Geneva excuso Anno 79. manifestè liquet.

L V.

Quid igitur? Annè piissimus Elector Saxo: annè reliqui san-
ctissimi Principes: annè inclytæ illæ Respub: annè Lutherus noster: an-
nè horum Confessio, Cinglianismo favere ac subscribere statuendum
fuerit? Ita per omnem modum secundum Sacramentariorum historicam
narrationem.

L VI.

Equidem sic persuasum habeo, si ullum aliquod peccatum, ex
hypothesi Flaciana, ipsa hominis esset substantia & essentia: tum

B 3

Mentiri,

Mentiri, esse non modò Sacramentarium proprium in Quarto modo:
Sed eorundem potius substantiam, naturam ac essentiam ipsam: adeò
planè veri nihil ex ipsorum gutture provenire constat.

LVII.

At vos ò Constantissimi Confessores, ò sanctissimæ beatissimæq;
animæ, edocete queso, quid vobis de hac Sacramentarium mentiendi
libidine videtur.

LVIII.

Primas meritò tibi tribuimus inclyte Elector IOHANNES,
ediffere queso, fuistine Sacramentarius? Quid responsi nobis ferat
Sanctissimus hic Princeps, attendite queso Sacramentarij. Illud autem
nobis Sleidanus his verbis proponit: Cum ex Nassovij & Nuena-
rarij comitum verbis Saxo animadverteret, Cæsari persuasum
esse, quasi Zuinglij doctrinam & Anabaptistarum ipse proba-
ret; responderet: Cujusmodi sit doctrinæ suæ genus, & quid suæ
ditionis Ecclesiæ ministri doceant, ex Augustana Confessione
fatis notum esse: Sed & hoc constare, cum esset in comitijs Au-
gustæ, NVLLVM sibi fuisse, cum ijs, qui Zuingliani vulgò
putantur, COMMERCIVM; Sed NE POSTEA qui-
dem, donec sententiam illi suam explanassent. Eiusdem se
NVNC etiam esse propositi & quam sit Augustæ professus do-
ctrinam, in ea se beneficio Dei permansurum esse, ad EXTRE-
MVM VSQVE SPIRITVM, & orare, ut ad Cæsarem
hoc nomine sese purgent.

LIX.

Idem piissimus Elector, eodem rursus referente Sleidano, Hel-
vetios in fœdus recipere hanc unam ob causam noluit, quod essent di-
verse religioni; nempe Zuinglianae addicti. De Helvetijs in fœdus
recipiendis (inquit Sleidanus) quod civitates valdè cupiebant,
Saxo per legatos responderet; Quoniam de Cœna Domini diver-
sum sequantur dogma, non sibi licere societatem cum ipsis ul-
lam coire. Quanti sit ipsorum conjunctio, propter vires atque
potentiam, non se quidem latere: Sed eò sibi minimè respicien-
dum esse, ne tristis inde sequatur exitus: quod ijs accidisse
scriptura testetur, qui muniendi sui causa, cuiusque modi præ-
sidijs usi fuissent.

69. Prin-

Sleid. lib.
8. fol. 125.
edit. Ge-
nev.

NB

NB

L X.

Principes reliquos, qui Confessione subscripserunt, idem planè cum Electore Saxone sensisse, & à furore Sacramentario prorsus fuisse alienos, vel ex unicâ Relatione historica Sleidani tam est notum, quam quod notissimum. Sleid. lib. 7.

L X I.

Ac cum primis quæ Anhaltinorum principum tum fuerit sententia & fides, abundè satis Reverendissimi Principis Georgij scripta, contra Sacramentarios edita, ostendunt.

L X I I.

De Republica Norimbergensi, ejusq; Confessione minus Sacramentaria, res satis est plana ac manifesta. Confessio Reip. Norimb. Año 1526.

L X I I I.

Cui enim obsecro ignotus esse potest, Zelus verè pius B I L I - B I L I - B A L D I, illius B I R C K H E I M E R I, Senatoris Norici precipui, Birckheimi qui anno 1526. contra Sacramentarios, ac nominatim Oecolampadium, merus, Secalamum stringens, librum illius de genuina verborum Domini (Hoc est corpus meum) sententia, juxta vetustissimos auctores conscriptum, graviter rimbergè ac nervosè refutavit: ac in ipso Frontispicio hunc verè Lutherani aphorismum, univèrsæ cohorti Sacramentariæ opposuit: Non est error, per Maximi si quis credat, Christi corpus & sanguinem in pane & vino contineri non solum mysticè, sed verè. Imò illi potius errant, qui Consilia ita non credunt. Item infine: Demonstratum est, verbarios, Sacra Christi plana esse & manifesta, nullumq; hoc in loco admittere tropum, priscolq; autores omnes ejus fuisse sententiæ, quod scriptis verum & reale corpus Christi ac sanguis ejus sub pane & vino publice contineatur. Bilibaldus Birckheimi nator Norimbergè: et Maximiliani Consiliarii Sacramentarios oppugnat. Vide graviss. hoc scriptum Norimbergensium in hist. A. C. fol. 121. 65. Et seqq.

L X I V.

Quam eandem sententiam quadriennio post, tota Respublica Norimbergensis luculenta subscriptione Confessionis Augustanæ, sibi unicè curæ cordiq; esse, sanctè fuit testata. Imò gravissimo scripto per Ministros suos conciliationes & colloquia cum Zuinglianis planè dissuasit, propterea quòd Zuingliani sint hæretici, subversi & αυτοκατακλιτοι: imò peccatum in spiritum Sanctum committant. in hist. A. C. fol. 121. 65. Et seqq.

LXV.

Et neq̄, postea multis annis vel tantillum à genuinâ ejusdem Con-
D. Selnec. fessionis sententia eandem discessisse, rectissimè inde cum D. Selnecero
Recitat. colligimus, quod sinceros planè & orthodoxos habuit Theologos, inter
3. fol. 292. quos vel primarium locum VITVS THEODORVS obtinuit,
qui unâ cum collegis Sacramentariæ levitati masculè restitit.

LXVI.

Sin hodie nonnulli clancularij Calvinistæ diversum quid moliun-
tur, & peccare faciunt Israël, hoc est, Ecclesiam veneno Sacramenta-
rio inficiunt, id quidem nihil Confessionis nostræ puritati detrahit, quin
potius deplorandum tam inclytæ tamq̄, laudatæ Reipub. statum, à mayo-
rum sinceritate & constantia plurimum degenerantem, ob oculos nobis
ponit: Cui malo ut clementissimus Pater cælestis sanioribus consilijs pa-
ternè subveniat, rogamus supplices.

LXVII.

Quoad Reutlingenses, illos non modò nunquam ab invictâ Confes-
sionis Augustanæ puritate defecisse: sed eandem subscriptione Formu-
læ Concordiæ confirmasse, liquet.

LXVIII.

De D. Luthero nullum planè est dubium, quin Cinglianum dogma
toto pectore fuerit detestatus.

LXIX.

Cujus rei indubitatum planè negitúrov illud fuerit, quod anno, Co-
mitia Augustana antecedente, nempe 1529. in colloquio Marpurgensi
Hist. A. C. f. 132. Zuinglium, pro fratre agnoscere, etiam effusis lachrymis hoc efflagitan-
tem, noluit.

LXX.

Id quod nuper Sacramentarius quidam considerans, ad Vbiquita-
riorum (sic enim Orthodoxos sex hæc hominum indigitat) contubernium
relegavit.

LXXI.

Quæ D. Erhardi Snepfij, qui & ipse Comitjs illis interfuit, fuerit
sententia, satis dilucidè eam in suâ de Eucharistia Confessione exposuit,
scribens: Nemo tùm eorum omnium, qui Augustanæ Confes-
sioni adjuncti, & in hunc deliberantium congressum admissi
erant, cum Zuinglianis sensit. Interfui enim & ipse, & pars
quædam

quædam eorum quæ gerebantur, quanquam nullo meo merito
fui; ne quis me referre ab alijs audita existimare, & testimonio
iccircò pondus detrahere possit.

LXXII.

Philippus Melanchthon à partibus Sacramentariorum tempore Cælest. p. i.
exhibita Confessionis tam non stetit, ut non modò per literas & coràm fol. 44.
in colloquio Marpurgensi, Oecolampadio se fortiter opposuerit: sed in Chytr.
ipsis comitijs, antequàm Confessio exhiberetur, scriptis ad Lutherum f. 27.
literis petierit, ut ad Landgravium Hessorum Philippum scriberet,
eumq; contra Sacramentariorum insidias confirmaret: Schnepfium enim
sibi narrasse, urgeri Principem assiduis Sacramentariorum literis &
solicitationibus: opus igitur esse Lutheri literis, quibus optimus Prin-
ceps admoneatur officij, ne oneret suam conscientiam impij ali-
cujus dogmatis defensione.

LXXIII.

Mense insequente proximo idem Philippus unà cum Brentio, Cælest. p. i.
Landgravio fraternitatem cum Sacramentarijs ineundam ac colendam f. 65. b.
suadenti, per literas evidentes planè & graves exposuit causas, quibus Hist. C. A.
moti, Landgravij petitioni locum relinquere minime possint. f. 138. &

LXXIII.

Post Confessionem jam exhibitam, de Cinglianâ Confessione hunc Chytr. fol.
in modum scripsit ad Lutherum Philippus: Zuinglius misit huc Con- 161.
fessionem typis expressam, dices simpliciter, mente captum Cælest. f.
esse. De peccato originali: De usu Sacramentorum, veteres er- 288. b.
rores palàm renovat, de Ceremonijs loquitur valdè Helveticè,
hoc est, barbarissimè, velle se omnes Ceremonias esse abolitas,
suam causam de Cœna vehementer urget &c.

LXXV.

Et haud multò post ad Bucerum in eandem propè sententiam:
Zuinglius huc misit ἰσομολόγησιν, in qua certè non vult videri Cælest. f.
verbis discrepare à nostra sententia. Et præter rem tumultuatur 279. b.
in alijs quibusdã articulis. Videtur in homine magis H E L V E. Hist. Conf.
T I C V S quidam, quam Christianus esse Spiritus, qui impule- Aug. fol.
rit eum ad tam ferociter scribendam Confessionem. 157.

LXXVI.

Quo ipso anno sententias quasdam Sanctorum Patrum de Cœna
C Domi-

*Hist. A.C. Dominica collegit, easq; Friderico Myconio inscriptas, Sacramentario-
fol. 181. rum furoribus opposuit.*

L X X V I I.

*Hist. A.C. Et in Epistola ad Martinum Gorolituum Pastorem Brunsvicensem
186. hoc praclaro elogio ornat Sacramentarios, quòd nihil sani neq; de
fide, neq; de Sacramentis doceant: Quare se mori malle, quàm
hoc affirmare, quod illi affirmant: Christi corpus non posse nisi
in uno loco esse.*

L X X V I I I.

*Sub finem anni 32. Bernhardum Rothmannum Concionatorem Mo-
nasteriensem in Westphalia multis hortatur, ut τῶν κυκλιοφρονούντων
disputationes, quippe fidei expertes atq; incertas, & ad consci-
entias in dubitationem conjiciendas ac perturbandas compara-
tas, studiosè vitet.*

L X X I X.

*Hist. A.C. Quin imò anno adhuc 36. in Constituenda Formula Concordiæ Vui-
fol. 312. tebergensis: ac sequente 37. subscriptione articulorum Smalcaldico-
rum, in eadem Lutherana Confessione se persistere liquidò professus est.
Ibid. fol. Quo ipso anno ad Electorem Saxoniae scripsit, In Sacramentarijs ni-
321. hil esse præter meram præsumtionem ac proterviam, & rationis
acumen atq; imaginationes, quæ coram Deo consistere neque-
ant. Per omnem igitur vitam, nolle se cum Zuinglianis con-
sentire, ut quos falsa docere ac scribere, satis cognitum perspe-
ctumq; habear.*

L X X X.

*Constabit opinor ex his documentis, Philippum & ante & post Con-
fessionem exhibitam, integro ad minimum septennio à partibus Sacra-
mentariorum minimè stetisse.*

L X X X I.

*Quòd verò postmodum à Lutherana Confessione turpi factò divor-
tio, ad Calvinianorum castra paulatim magis magisq; transijt: id quod
partim sua in Narratione historica, degener ipsius gener Peucerus multis
argumentis cõprobat, partim alia etiã κρητιξ luculenter demonstrant:
id profectò veram ac genuinam Confessionis sententiam ne tantillum
quidem inflectere ac immutare potest: quippe de qua ex Confessione
Philippi, quam postremis annis tenuit, iudicium fieri nec potest nec de-
bet. Qua de re mox plura.*

LXXXII.

Constat deinde & illud, tam non Sacramentarijs sub hac Confessione nostra ullum reiicium esse praesidium, ut potius eorum dogmata, ex hac sola quaerenda rectissime judicari, ac facillime refutari queant: id quod & in omnium articuloꝝ ἀναλύσει ad oculos demonstrabimus.

LXXXIII.

Fassi sunt hoc ipsum modernorum Sacramentariorum Coryphaei, suis successoribus hac in parte candidiores: ut Cinglius, qui se socium Confessionis Augustanae profiteri, ingenuè olim recusavit. Item Calvinus, qui Augustanae Confessionis, in regno Galliae profitendae libertatem olim à Rege oblatam repudiando, faciem eam esse dixit, qua universa Gallia conflagratura sit. Et Beza, qui nisi commodam admissam interpretationem, subscribere se illi posse, disertè negavit.

Calv. Epist. ad Beza in Dudicium polonum.

LXXXIII.

Consimiliter Helvetij subscriptionis calculo eandem Confessionem probare detraxerunt: imò Concordiam etiam anni 36. Confessionem ἐμότητων, multum licet hoc suadente Bucero, admittere tamen noluerunt.

LXXXV.

Vbi illud ἐπιπέρας de Spiritu Buceri quo in persuadendis Helvetijs est usus, notandum, quod Lavaterus scriptor Sacramentarius memoriae prodidit: Bucerus, inquit, tunc temporis ambiguis & obscuris loquendi formulis sententiam suam proposuit, ut in utram partem magis propenderet, colligi planè non potuerit. Toto certaminis hujus tempore ejusmodi phrasibus ipsum studuisse, Iosias Simlerus Scholae Tigurinae professor in oratione de vita & obitu Petri Martyris testatur, quem & ipsum persuadere aliquando conatus fuit, suum ut exemplum secutus, talibus uteretur loquendi modis, ex quibus nihil certi concludi posset, ut ita utriusque parti intervians, ambiguis illis & flexilobis loquendi formulis dissidium hoc paulatim sopiret atque tolleret. Haec insidiosas ac subdolas molitiones Tigurini animadvertentes minimè probarunt, & liberè atque apertè professi sunt, non velle se concordiam fucatam atque insidiosam, quae juxta Buceri declarationem cothurni instat, utriusque parti accommodari posset.

Consilium Buceri P. Martyri datum, vere Sacramentarium. Hist. C. A. f. 337.

LXX XVI.

His ita cognitis, facilimum est judicare, Confessionem nostram Augustanam sensum Sacramentarium nulla plane ratione admittere: neque ex eorundem scriptis de ejus vero intellectu faciendum esse judicium.

LXX XVII.

Reliquum est, ut tandem quis proprius et germanus ejus sit sensus, aperiamus; id quod ex gemino ejus scopo sive fine perspicue potest colligi.

LXX XVIII.

Cum igitur sanctis Symboli hujus Augustani Confessoribus is cum primis scopus et finis fuerit propositus, ut non tam à veteribus, quam recentioribus etiam Sacramentariorum et Anabaptistarum heresibus suas prorsus alienas esse Ecclesias ostenderent: Deinde verò ut iustas sibi factæ secessionis ab Ecclesia Romana causas esse testatum facerent: nulli pio dubium ullum esse debet, quin quicquid vel veteres hereses postliminò in Ecclesiam revocat: vel papismo admlatur: vel recentiores Sacramentarium et Anabaptistarum furores defendit: id Confessioni huic nostræ plane sit adversum et contrarium.

LXX XIX.

Quod si porrò verus ejus sensus in disputationem venerit, et aliunde veritas ejus atque certitudo fuerit exploranda, non vnius alicujus privati autoritate sive interpretatione: Sed publica cum primis earum Ecclesiarum, quæ confessioni huic subscripserunt, doctrina atque sententia standum esse, judicamus: Quam uti à veteribus heresibus et Papismo, sic Sacramentarismo etiam plurimum abhorruisse, et partem maximam etiamnum abhorrere, partim jam est demonstratum, partim per se longè est manifestissimum.

XC.

Interim tamen si privati etiam alicujus Doctoris vox atque sententia in hoc negotio sit audienda: Decretum illud conventus Naumburgici, Anni 1561. observandum esse statuimus, quod Solius Lutheri judicium et explicationem audiendam ac sequendam esse graviter monet.

XCI.

Philippo autem ejusdemque scriptis eatenus credendum fuerit, quatenus ille cum Luthero eandem prorsus et communem doctrinam habuit

habuit & defendit: à qua tamen posterioribus annis ipsum non nihil defecisse jam antè diximus.

X C I I.

Concludimus ergò tandem, lupinum planè personati illius *Amor. Vuolffij* esse consilium, quo suadet, Augustanæ Confessionis proprium *Vuolff. hist. sol. 262.* ac genuinum sensum sive intellectum, partim ex sequentium tractationum *231. 178.* synodaliū actibus & recessibus: partim ex ijs, quæ in hac Confessione, privato ausu (uti mox ostendemus) fuerunt immutata, retius depravata: partim deniq; ex solius Philippi Corpore doctrinæ, petendum & indagandum esse.

CAPVT TERTIVM

de mutatione Confessionis.

X C I I I.

De mutandæ Confessionis nostræ licentia, quam primùm quidem Philippus, proprio ausu & arbitrio sibi usurpavit: postmodum verò ita invaluit, ut vix ulla in publicum prodiret ejus editio, quæ non novæ aliquid mutationis secum afferret; Sic statuimus, neq; Philippum, neq; cæteros facti hujus sui rationes justas habuisse, neq; etiam ipsorum hoc fuisse muneris atq; officij.

X C I V.

Quicquid enim non ab uno aliquo autore profectum, sed à tota Ecclesia publici symboli loco fuit constitutum, id profectò ab uno aut paucis mutari nec potest nec debet. Siquidem quod omnes aut plures tangit, ab omnibus etiam aut pluribus tractari convenit. Fuisse verò hodieq; esse Confessionem Augustanam publicum & communetorius Ecclesiæ Lutheranæ Symbolum, ex ijs quæ hætenus sunt dicta manifestè liquet.

X C V.

Huc accedit, quod partim incommoda, quæ inde subsequuta, partim verò variorum errorum incrustatio, factum hoc Phillipi reddit prorsus inexcusabile.

X C V I.

Quos Ratisbonæ in Comitijis Anno 41. Pontificij triumphos ob *Hist. A.C. fol. 352.* hanc Confessionis nostræ mutationem instituerint? quomodo tripudiarint? quam inconstantiam & levitatem nostris objecerint? historia testatur.

XCVII.

Quam lata porta Calvinismo, hoc factō sit aperta vel inde constat, quod ab eo tempore palam Augustanae Confessionis socios se profiteri, eamq; sibi cum Lutheranis orthodoxis communem esse jactare consueverunt.

XCVIII.

Etsi enim apertè quidem Calvinismum in secundaria editione minimè doceri sciebant: quia tamen eundem taceri, nec ut in priori damnari intelligebant; dum nimirum duo hæc vocabula in articulo 10, (adsint & distribuuntur) quin et tota hæc clausula, (& improbant secus decentes) subdolè fuit expuncta: sub hoc sanè cæco latibulo, magnam suæ doctrine rimam, imo portas bipatentes apertas esse viderunt.

XCIX.

Sic ergò Confessio hæc nostra non amplius symboli nomen auctoritatemq; tuebatur: Sed cothurni alicujus contraherat infamiam: Sic non Augustana: hanc enim nunquam vidit: Sed VVitebergensis, quippe ibi in umbra atq; ocio conscripta, nominari merebatur.

C.

Quam verò gratiam tum apud Electorem, tum cæteros principes atq; Respublicas, priorem illam & non mutatam Confessionem amplexas, suo hoc factō Philippus fuerit promeritus: ne id quidem reticent historia.

CI.

Sacramentarij pro sua qua valent mentiendi libidine, palam scribere non exhorrescunt: Neque improbante Lutero, neq; reclamantibus principibus, aut Ecclesiæ membris alijs, Revisionem istam articulorum factam esse.

CII.

Tot rursus mendacia, quot verba. Et quoad prius membrum, si vel maximè veritatis quicquam ei inesset, nihil tamen ad ipsos redire posset presidij. Quia enim Confessio isthæc symbolum erat publicum, commune, Ecclesiasticum: ne Lutero quidem fas fuit vel privato ausu mutationem ejus suscipere: vel ab alio quoquam institutam suo calculo approbare.

CIII.

Sed ne in Philippo quidem Lutherum factum hoc probasse, crebra

brae illae demonstrant exhortationes, quibus ipsum, ut ab huiusmodi mutatione atq; auctione abstineret, graviter ac serio admonuit: imò haud raro adversus ipsum, eandem ob causam expostulationem vehementem instituit: Quis, inquit, hoc tibi mandavit, &c?

CIV.

Ab alijs Ecclesiae membris reclamatum non fuisse qui dixerit, is mendacij arguet testes complures, omni exceptione majores, imò publicis tabulis & commentarijs fidem omnem derogabit.

CV.

An non reclamatum fuit, cum eo ipso statim anno 41. in collo. Hist. A.C. quio Ratisbonensi, Philippus publice ac solenniter editionem posteriori- f. 358. T. 4. rem exautorare, & in decimo Articulo restituere ac redintegrare de- op. Phil. buit ea, quae prius privato ausu expunxerat? fol. 736.

CVI.

An non reclamatum fuit, cum Inclytus Saxoniae Elector Io. Hist. A.C. bannes Fridericus de mutatione ista admonitus, per D. Pontanum Can- fol. 364. cellarium, Philippum hoc nomine objurgari curavit; his in medium adductis rationibus, 1. Quia Philippus hoc fecerit, inscia & inconsulta sua Celsitudine, ac reliquis protestantium ordinibus 2. Quia haec Confessio non sit Philippi, sed suae Celsitudinis ac ceterorum ordinum propria: 3. Quia hinc tum suae Celsitudini tum reliquis ejusdem Confessionis socijs, incertitudo atq; inconstantia in doctrina sit objecta 4. Quia vulgus hominum graviter offensum &c.

CVII.

Annon reclamatum fuit, cum Philippus ipse denuò, mutata quasi Hist. Con- sententiâ, sub finem colloquij VVormatiensis anni 1557. clare & sanctè Aug. fol. protestatus est, se nec discessisse nec discessurum esse à Confessione Augu- 495. & stae Carolo V. anno 1530. exhibita: imò Zuinglium cum suo dogmate 504. propria manu nominatim & expressè rejecit? Id quod ipse etiam La- vaterus minimè dissimulat: Sed à concinnatore operum Philippi mali- biose fuit omissum.

CVIII.

Quid quod Anno statim sequente 58. cum Philippus jussu Electo Hist. C. A. rum in conventu Francofurtensi ad Maenum, Articulos quosdam con- f. 505. scripsisset, ad quorum normam controversiarum conciliatio atq; decisio in- stitui posset: Articulu verò de Coena Domini hunc in modum delineasset:

De

De Cœna Dominica sentimus & recipimus Catechismum Lutheri, Augustanam Confessionem, & Smalcaldicos Articulos, in eo sensu, qui continetur & exponitur in Apologia, & in libro locorum communium D. Philippi. Theologi Saxonici hanc Confessionem obscuram, nec satis planam atq; sufficientem ingenuè iudicaverunt, ac proinde meliorem pleniorēq; declarationem urserunt, & talem quidem, quæ secundum tenorem verborum Augustanæ Confessionis, anno 30. exhibitæ conscriberetur; id quod ex decreto Francofurtensi est manifestum.

CIX.

Hist. A.C. f. 550. Porro in conventu Naumburgensi, Anno 1561, ab AUGUSTO Electore, nunquam satis laudato Principe, hujus controversiæ dirimendæ gratia convocato; Annon ipse statim Elector, in literis ad Electores, ac Principes datis, mutatæ Confessionis disertè reclamavit, scribens: Non possum celare caritatem vestram, mihi de nullâ alia Confessione Augustana constare, quàm de illa, quæ Cæs. Majestati in Comitij Augustanis, Anno 1530. per Electorem Iohannem felicis memoriæ, Habsiæ Landgravium, & alios paucos Principes, comites atq; Vrbes exhibitæ est. Item, In hac, Domino me clementer juvante, constanter perseverare, eandemq; publicè profiteri constitui.

CX.

Hist. A.C. fol. 550. & 551. Annon reclamatum fuit à WOLFFGANGO Principe Anhaltino, ad Saxoniam Electorem propriâ manu scribente, se paratum esse ad subscribendam denuò Confessionem Augustanam, sed hac exceptione, si hæc priori isti per omnia sit conformis, nec quidquam in ea immutatum fuerit; hac additâ gravissimâ ratione: Facile enim Celsitud. V. intelligit, quàm mihi futurum sit grave, quantamq; levitatis speciem habiturum sit, si aliam Confessionem, & ab ea, quæ Augustæ Imperatori exhibitæ est, diversam, meâ subscriptione confirmare deberem.

CXI.

Ibidem. Annon reclamatum fuit, cum Henricus & Guilelmus juniores, Principes Lunaburgici ad Electorem rescripserunt, se in ea, quæ Augustæ fuit anno 30. exhibitæ Confessione, non in alia ac diversa ad finem usq; perstituros.

CXII.

Annon reclamatum fuit, cum consules & Senatus Norimbergensis ad *Wolfgangum* comitem Palatinum eodem 61. Anno scripserunt: se semper studuisse, ut in illâ **P R I M A** Confessione persistere-*Hist. C.A.*
 rent: se verò jam pridem fuisse admonitos, Confessionem hæc-*f. 551. &*
 nus de novo multoties excusam, cum veteri suo exemplari mi-*552.*
 nimè consentire, sed singulis vicibus, quando editiones repetitæ
 sunt, aliquid vel immutatum, vel demtum, vel additum esse.
 Cujus rei ne minimum quidem sibi ab autoribus factum esse in-
 dicium. Quare se saltem Confessionem, prout Anno 1530.
 Augustæ exhibita atq; intellecta est, subscripturos.

*Integrum hoc scriptum Consulum & Senatus No-
 rimbergici ad principem Wolfgangum videatur
 in historia Aug. Conf. fol. 556. & seqq. Ex quo vis
 dere est, quænam de Cæna Domini doctrina & Con-
 fessio in Ecclesijs inchtæ illius Reipub. extiterit.
 Quam Anno etiam 1577. amplissimus senatus ijs-
 dem verbis repeti, & Sacramentarijs clam se in
 Remp. illam insinuantibus opponi voluit.*

CXIII

Eadem planè fuit mens, idem animus reliquis etiam principibus
 & statibus propè omnibus Evangelicis, ut neglecta mutata ac adul-*Hist. A.C.*
 terina editione solius prototypi subscriptio ac confirmatio in conventu-*f. 553.*
 illo Naumburgico fieret: id quod ex Decreto illius conventus abundè
 liquet.

CXIIII.

Et quid multis opus est, annon Reclamationis argumentum vel
 maximè firmum fuerit, quòd tot Electores, tot Principes, tot Comites,
 tot Civitates Imperiales, in sua in Formulâ Concordiæ præfatione diser-
 tè testata sunt, sibi cum mutata sive variata editione nihil esse commune,
 sed se solum prototypon pro germano & genuino Ecclesiarum suarum
 symbolo agnoscere.

CXV.

Hinc in omnibus Comitibus ac conventibus publicis, Confessio nostrarum

D

rum

rum Ecclesiarum, hoc rixu agio, ceu tessera quadam, à spuria illa & adulterina distingueretur, ut Confessio nuncuparetur, quæ Augustæ non alibi: quæ Anno 30 non, quæ partum Elephanti imitata, decennio post scripta: quæ non in umbra ac tenebris latitavit, sed in publicis Comitibus Imperatori Carolo V. fuit exhibita.

CXVI.

Hanc Confessionem primam, non illam alteram & vitiatam sanctionem illa pragmatica, (quam pacificationem Religionis, seu transactionem Passaviensem vocant) respicit: huic libertatem & pacem publicam, Imperatoria autoritate promittit: ita ut primam hanc Confessionem everfam qui volunt, ipsum simul pacis publicæ bonum tollere contentur.

CXVII.

Oggantur verò præterea, & causas mutatae Confessionis comminiscuntur alias, non minus futes & elumbes. Nam egregie primam mentiuntur, priorem Confessionem, in decimo præsertim Articulo nimum papizasse, (hac enim phrasi nonnulli utuntur): ideoq; mutationem à Philippo, communi consilio atq; deliberatione fuisse institutam.

Ambros:
VWolffij
mendacia,
de causis
mutatae
Confessio-
nis.

CXVIII.

Posterius membrum huius assertionis VWolffianæ, purum putum est mendacium: id quod tot perspicua ac nervosa Reclamationes, mutatae Confessioni opposita, invictè ostendunt.

CXIX.

Prius illud de Papismi defensione ne responso quidem ullo aut refutatione dignum est. Nam Sole hoc meridiano clarius est, transsubstantiationis dogma integro octennio ante scriptam & exhibitam Confessionem Augustanam, Lutherum toto pectore fuisse detestatum: imò ex nem planè ipsis Sacramentariis haud pauci, Latinum Exemplar ab hac accusatione damnat. planè liberum pronunciant: & vel inde futilitatem suæ objectionis satis demonstrant.

Lutherus
Anno 22.
Transsub-
stantiatio-
nem planè
damnat.

CXX.

Sic quoad phrasas illas, seu modos loquendi, (sub specie panis & vini) ne illis quidem ulla ex parte transsubstantiatio Pontificia stabilitur: id quod tum ex Lutheri, tum aliorum Orthodoxorum scriptis, vel centies ad oculum fuit Sacramentariis demonstratum.

CXXI.

Obstrepunt porrò non in pejus sed melius eam fuisse mutatam. Certè si scriptum aliquod purum fædis errorum stercoribus conspurcare, in melius mutare fuerit: præclare omninò finem hunc assecuta videri debet Mutata Confessio.

CXXII.

Quod ut planum fiat, pauca quædam delibabimus: Articulo quarto & quinto, incrustatus est error de Evangelio prædicante penitentiam: de donatione fidei, facta sine Spiritu sancto. Articulus decimus nullibi sibi est similis, sed ita fædè detruncatus, ut (quod supra ostensum) Sacramentaria hæresi latibulum præbeat. Articulo decimo octavo, error *συνεργεία*, diversis in locis infartus continetur: Summa: tota Confessio posterior, spuria illa & adulterina verborum involucris & ambiguitate, rem obscurat magis, quàm explicat: humi repit timidiuscula: Lutheri magisterium excutit: Rationis captui se accommodat: adversarijs palpum facit, & quorumvis fraternitati utramq; manum porrigit.

CXXIII.

Quibus ita se habentibus, satius profectò fuisset, imò longè laudabilius factum, si virgulam censoriam in proprijs ac privatis suis scriptis, in Grammatica, in Dialectica sua corrigenda: non verò in libello publico, Symbolico, & Ecclesiastico, & quidem privato ausu emendando, sibi usurpasset Philippus: id quod tamen non odio Philippi, (nam labores ejus alioqui magnificimus): sed veritatis studio à nobis affirmari sanctè testamur.

CAPVT QVARTVM.

De Autoritate Confessionis Augustanæ.

CXXIII.

Quò ad Autoritatem Confessionis, & brevissimè & commodissimè nostrarum de ea Ecclesiarum sententiam, Formula Concordiæ expressit, scribens: Augustanam Confessionem nostri temporis symbolum esse judicamus, quo reformatæ nostræ Ecclesiæ à Apol. Con. Romanensibus, alijsq; rejectis & damnatis sectis & hæresibus se jungantur.

CXXV.

For. Conc. L. f. 617. Apol. Con. fol. 150. b. Maximum ergò discrimen inter scripta Prophetarum & Apostolorum, quæ vocamus Biblica: & inter symbolicum hunc libellum constituimus: ut qui non $\alpha\upsilon\tau\acute{o}\pi\iota\varsigma$ sed eatenus fidem & assensum in Ecclesia obtinet, quatenus cum sacro illo ac $\theta\epsilon\omicron\pi\tau\epsilon\upsilon\varsigma$ Canone per omnia concordat.

CXXVI.

Quin imò ne hujus quidem nostri symboli autoritatem cum veteribus symbolis æquari posse, ipsi statuimus: propterea quod illa Univerſalis: hoc verò particularis duntaxat Ecclesiæ, est Confessio.

CXXVII.

Apol. Con. fol. 151. Qua de causa amplissimi etiam status, qui inde ab Anno 30. Augustanæ Confessioni subscripserunt, nunquam conati sunt, publica hac sua Confessione reliquis exteris nationibus quicquam præscribere: aut easdem ad hoc Ecclesiarum nostrarum symbolum amplectendum, vi quadam aut malis artibus cogere, & sic alienæ dominari fidei: sed semper & omnibus (suis tamen Ecclesijs exceptis) liberum reliquerunt, illinè subscribere, & à suis stare partibus, an verò propriam & peculiarem fidei Confessionem edere & exhibere vellent.

CXXVIII.

Cujus rei evidens est testimonium, quod tempore oblatae nostræ Confessionis, reliquis civitatibus Cinglianum dogma amplexis, peculiarem imperatori Carolo offerre Confessionem fuit liberum.

CXXIX.

Bis ergò mendaces Sacramentarij: 1. Quòd Confessioni nostræ parem planè cum S. literis autoritatem ac fidem nos tribuere garrunt: 2. Quòd nos alienæ fidei dominatores passim proclamant: cum tamen constet, nos tam non ullum in exteris Ecclesias arrogasse dominium, ut in omnibus comitijs, conventibus, colloquijs, id potissimum spectaverimus, ut sit pax & sinceritas intra muros nostros.

CXXX.

Blaterant porrò scriptam eam esse: 1. ab Ecclesia disiecta, & è tenebris jam demum eluctante: 2. scriptam esse subito, & summa temporis angustia: 3. scriptam ad deliberandum, sive ad tempus: 4. scriptam in maximo metu presentium periculorum: 5. scriptam deniq; esse cum conditione explicandi obscuriora.

CXXXI.

Atqui verò rursus tot cavilla, tot paralogismos, tot mendacia effu-
tire Sacramentarios, quot membra accusationis ponunt, historiarum de-
monstrant monumenta: id quod paucis ostendemus.

CXXXII.

Et primùm quidem esto: Ecclesia tum tenebris fuerit disiecta; quid
tum postea? num propterea Confessionem suæ fidei certam edere nec po-
tuit nec debuit? Minimè gentium: Annon tempore Athanasij disiecta
fuit Ecclesia, adeò ut ille solus ex Orthodoxis superesse videretur, &
quidem profugus & exul? Num verò hoc obstare potuit, quò minus
certum & orthodoxum symbolum Ecclesiæ Christianæ conscriberet?

CXXXIII.

Annon ipsa quoq; Sacramentariorum synagoga miserè, & quidem
longè horribilibus fuit disiecta, quàm Lutheranorum Ecclesia: & tamen
suam edere Confessionem illi licuit?

CXXXIII.

Nugas ergò nugantur Sacramentarij, & mendacia mendacijs cu-
mulant, Cujus farine est & illud, quòd Ecclesiam è tenebris Pontificijs
vix tum eluctatam esse strident.

CXXXV.

Atqui verò jam tum Reformationis divinitus Megalandri Iuthe-
ri ministerio inchoatæ, annus fermè implebatur decimus tertius: Reli-
gionis Christianæ capita jam tot disputationibus, tot conventibus, tot
colloquijs, tot comitijs, in utramq; partem fuerunt ventilata & excussa,
ut tale aliquid postera ætas hæctenus non viderit, nec visura sit unquã.
Satis ergò longum tempus ad controversias omnes cognoscendas, & di-
judicandas, ante Confessionis scriptionem Ecclesiæ fuit concessum.

CXXXVI.

Alteram cavillationem mendacijs & vanitatis satis evidenter ar-
guunt, omnes eæ deliberationes, consilia, disputationes, quæ Confessionem
antecefferunt: de quibus in primo Disputationis hujus capite copiose
egimus.

CXXXVII.

Tertium convitium partim cum toto instituto sive scopo Confessio-
nis: partim cū actis aliquot annis post, hanc ipsam ob causam susceptis,
& dianetro pugnat.

C X X V I I I.

Nam primùm confessores ingenuè testati sunt, suam hoc symbolum, scripturis sacris planè esse ὁμολογῶν: ac proinde se ne latum quidem unguem inde discessuros, quicquid tandem eveniat. Non ergò ad deliberandum & ad tempus, quasi de certitudine ejus dubij: sed longè certissimi suam Confessionem obtulerunt.

C X X X I X.

Deinde septennio post, qui fuit Christi 37. cùm præcipui Ecclesiarum Evangelicarum ministri à principibus & rebus publicis Smalcaldiam evocati, jussiq; essent, & Confessionem & Apologiam diligenter relegere, ut si quid adjiciendum videretur, aut mutandum, communi id fieret consilio: nihil illi post benè longam deliberationem mutandum aut adjiciendum judicarunt. Cui actioni ipse quoq; Philippus interfuit.

C X L.

Quartum cavillum non tam Theologos, quorum ministerio scripta hæc est Confessio, quàm fortissimos illos ac constantissimos principes atq; civitates, non sine extrema impietate suggillat.

C X L I.

Quanta fuerit sanctissimorum istorum confessorum animositas, fortitudo, constantia, neminem certe ita vel cæcutire, vel surdescere existimârim, qui ejus rei teneatur ignorantia.

C X L I I.

Deinde ex unius Philippi timiditate, seu potius infirmitate, de reliquis minimè faciendum est judicium. Extant Dei beneficio Epistola Lutheri tam ad diversos scriptæ, heroici Spiritus, Zeli, animositatis testes locupletissima.

C X L I I I.

Quod postremò de conditione explicandi obscuriora garriant, quid hoc ad auctoritatem Confessionis minuendam?

C X L I I I I.

Annon hoc ipsum statim in Apologia abundè satis fuit præstitum, ut nulla uberiore vel declaratione vel additione fuerit opus, id quod ex Decreto Smalcaldico anno 37. est manifestum.

C X L V.

Que porrò partim ex Confessione ipsa, partim ejus Apologia oggamiunt: ut de Transsubstantiatione: de Missa: de Absolutione: de Orationi-

tionibus pro mortuis : de Donationibus principum, & potestate politica Episcoporum ; de ijs in ipsa singulorum Articulis ἀναλύσει accuratius videbimus.

CXLVI.

Vela ergò jam contrahimus, & hunc totius disputationis hujus cardinem constituimus, ut quotquot in orbe Christiano Religionis purioris amore ac desiderio tenentur, quotquot salutis cura tanguntur, eos uni versos tanta, quanta vivum omnium contentione fieri potest, moneamus, hortemur, obsecremus, Confessionem istam ne ullo modo negligendam esse existiment, sed eam pro τύπω διδασχῆς, & ὑποτυπῶσθε ὑγίου νότων λόγων, ex fontibus Israelis scaturientium, habeant, agnoscant, magnifaciant.

CXLVII.

Hæc enim puriorem sacrarum literarum, quæ solæ sunt infallibilis & verè Lydius omnium doctrinarum lapis, sensum nobis aperit : hæc largitur nobis pacem, qua in Imperio utimur : tranquillitatem, qua fruimur & gaudemus : hæc deniq; eos nobis (inaudito planè exemplo) qui à Religione nostra erant alienissimi, ita adiunxit, adiunctos devinxit, devinctos obstrinxit, ut jam vel totius Imperij salus unice ferè in ea acquiescere ac recumbere videatur.

CXLVIII.

Et hæc fuit læta illa catastrophe, quæ tragicam illam protasin, & subsecutam periculosam epitasin tandem Dei beneficio, excepit : de qua coronidis loco, ipsum audiamus Lutherum nostrum, in hunc modum disserentem : Tanta est verbi Dei efficacia & virtus, ut quò plus persecutionis habet, eò plus floreat & crescat. Considerate Comitæ Augustana, quæ verè sunt ultima tuba ante extremum diem : quia totus mundus æstuabat contra verbum Dei. Hui quantis precibus opus fuit, ut Christo sedem in Cœlis saltem Pontificij concederent. Tandem nostra fides & doctrina ita prodijt in lucem per Confessionem nostram, ut brevissimo tempore, mandato etiam Cælaris ad omnes Reges & Principes mitteretur. Ibi multa præclarissimorum virosum ingenia in aulis fuerunt, quæ ut ignem fomes, sic doctrinam hanc avidè sunt amplexa. Majus est hoc miraculum, quam quod oratione cujusquam non dicam prædicari pro merito, sed saltem possit exprimi,

Cbyl. Hist.
fol. 120.
Cælest. fol.
191. b.

Deus

Deus optimus Maximus præclarum hoc
Confessionis Augustana depositum, ad finem
usq; seculi contra furores Satana, Sacramenta-
riorum, & quorumvis aliorum hæreticorum illi-
batum transmittat; inq; veritate nos sanctifi-
cet, conservet, æternum deniq; beet: cui unâ cum
Filio unigenito, Sanctoq; Spiritu sit gratia, laus,
honor & gloria, in omnes seculorum æternitates.
A M E N.

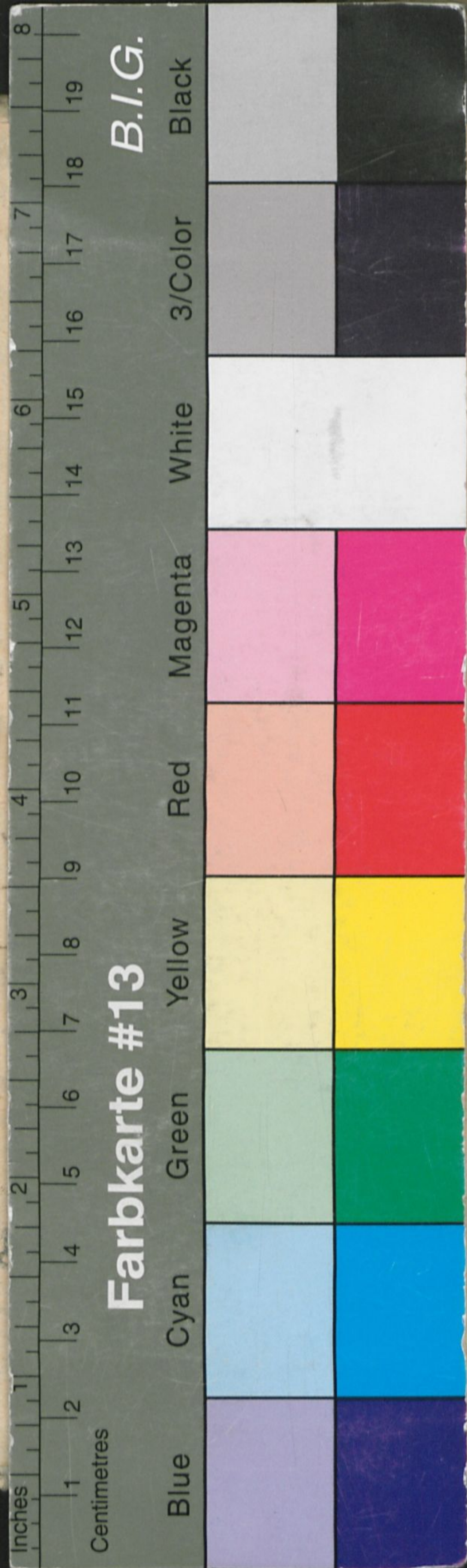
FINIS.

Σφάλματα τυπογραφικὰ sic corrigantur.

Thef. 37. lin. 8. sic lege, testata. & ibid. recepta, thef. 38. lin. 4.
lege, ulla, thef. 70. lin. 3. sic lege, ipsum relegavit.

ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Disputationum Theologicarum Collegij privati.

DE

**CONFSSIONIS A
GUSTANÆ, ΓΝΗΣΙΑΣ ΑC PROPRIE**
sic appellatæ autore, intellectu, mutatio-
ne, autoritate.

*Falsis Sacramentariorum narrationibus oppositus,
ad cujus assertiones tuendas*

*Sub auspicijs beatissimæ & sacrosanctæ Triadis,
Præfide*

LEONHARTO HVTTERO S.
Theologiæ D. & in Academia Witebergensi
Professore publico
Respondebit

M. CHRISTOPHORVS ZECHERVS,
Norimbergensis.

Die 25, Iunij: quo ipso die ante annos 67, Confessio hæc
Cæsari Carolo V. Augustæ fuit exhibita.

Ps. 119. 46.

*Loquebar de testimonijs tuis in conspectu Regum,
& non confundebar.*

*Valentinus Bernbardus
Mylus.*

WITEBERGÆ,

Typis M. Georgij Mulleri, Anno 1597.